Klimaatbestendig inrichten in de praktijk

Openbare ruimte heruitvinden met groen en water als bondgenoten

Pelt | Van parking naar multifunctioneel plein

Hoe maak je een plein of straat klimaatbestendig? In Pelt groeide de bezorgdheid over wateroverlast in het centrum van Neerpelt, in Mechelen kampten ze met hittestress. Die twee locaties kregen een grondige make-over. Daarvoor ontvangen ze het label 'Klimaatbestendig Project'. Hun aanpak toont hoe lokale besturen met visie, data en dialoog tot gedragen ontwerpen komen. Die verminderen hittestress, laten water bufferen en infiltreren, en tegelijkertijd bieden ze ruimte voor ontmoeting en publiek gebruik.

Arne Ferket en Ezra Remes | Lokale Adviseurs Klimaatadaptatie (VMM)

De klimaatuitdaging in Vlaanderen is tastbaar geworden. Hittegolven, wateroverlast en droogte zetten druk op het sterk verhard openbaar domein. Steden en gemeenten staan voor de uitdaging om zich aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Om hen hierbij te ondersteunen, reikt de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) het label 'Klimaatbestendig project' uit in samenwerking met de Vereniging Voor Openbaar Groen (VVOG). Groenprojecten die een concreet antwoord bieden op de toenemende hitte, droogte en wateroverlast komen hiervoor in aanmerking. Voor het derde jaar op rij nam de VMM deel aan de jurybezoeken voor het label. Dit jaar laten we de mensen achter de projecten aan het woord. Vertegenwoordigers van de gemeente Pelt en stad Mechelen vertellen hoe je met een doordachte aanpak het verschil maakt.

Pelt: van parking naar multifunctioneel plein

Waar vroeger auto's domineerden, vind je vandaag een groenblauw plein dat leeft. Het Marktplein in Neerpelt onderging een ingrijpende metamorfose: minder verharding, meer groen en regenwaterbuffering. Het resultaat is een plek waar ontmoeting, handel en klimaatadaptatie hand in hand gaan.

Pelt

"Het was één grote stenen vlakte," vertelt Raf Theuwis, adviseur wegen en mobiliteit bij de gemeente Pelt, *"we wilden er weer een plek van maken waar mensen graag zijn: een plein dat leeft én het water vasthoudt."*

Vóór de herinrichting was het Marktplein vooral een verouderde parking met veel conflictpunten tussen auto's en zwakke weggebruikers. Tegelijkertijd lag het plein in een overstromingsgevoelig gebied, pal aan de Dommel. Dat vroeg een doordachte aanpak.

De gemeente startte in 2016 een participatietraject met bewoners, handelaars en marktkramers. *"We hebben geluisterd naar alle noden en wensen,"* legt Theuwis uit, *"Iedereen wilde een gezellige plek met groen, maar ook ruimte voor parkeren en evenementen. Dat was soms tegenstrijdig, maar door samen te werken, vonden we een evenwicht."*

Het Marktplein kreeg een totaal nieuwe inrichting die inspeelt op klimaatuitdagingen. Grote wadi's zorgen voor regenwaterbuffering en -infiltratie. Ze vullen ook het grondwaterpeil aan. Regenwater voedt de nieuwe fontein op het plein, waardoor water niet alleen functioneel maar ook leuk is.

De parking werd bewust kleiner maar functioneler. Onder de rijbaan liggen poreuze betonbuizen waardoor regenwater eerst zoveel mogelijk kan infiltreren, waarna het vertraagd wordt afgevoerd. Deze ondergrondse structuur voldoet aan de Hemelwaterverordening en werkt samen met de groene wadi's op het plein.

"De komvormige parkeerzone kan bij extreme regenval tijdelijk onderlopen en tot 10 cm water bufferen," zegt Theuwis, *"dat volume wordt meegerekend in de totale buffercapaciteit. Daarmee speelt het plein zichtbaar en onzichtbaar in op de gevolgen van klimaatverandering. De aanleg onderstreept het belang van ontharding."*

Vóór de herinrichting waren er 116 parkeerplaatsen, nu nog 54 in een blauwe zone. *"Uit tellingen bleek dat de bezettingsgraad maar 51% was,"* weet Theuwis, *"we kozen bewust voor minder parkeerplaatsen, maar met een systeem dat*

Pelt

kort parkeren voor lokale handel stimuleert. Routebegeleiding vermindert zoekverkeer en verhoogt de veiligheid."

De reacties zijn positief. *"We horen soms dat er nog meer groen mag komen. Dat is een mooi signaal,"* vindt Theuwis, *"dat komt vanzelf als de bomen en planten verder groeien."* Het succes van het Marktplein smaakt naar meer: ook het Kerkplein krijgt een klimaatbestendige inrichting met ontharding, waterbuffering en schaduw.

Mechelen: van hitte-eiland naar klimaatbestendige straat

Ook in Mechelen liet de klimaatverandering zich al voelen. De Paardenkerkhofstraat, een nauwe, versteende straat, was tijdens warme zomers tot acht graden warmer dan de wijken errond. Een combinatie van verharding en weinig groen zorgde voor hittestress én wateroverlast bij hevige regenbuien. Deze problematiek vormde de basis voor een grondige heraanleg.

"We wilden vertrekken vanuit een klimaatopgave," knikt schepen Patrick Princen (Voor Mechelen), *"hoe kunnen we verhitte straten afkoelen en tegelijkertijd water opvangen en de leefbaarheid verhogen? Dat moest concreet worden voor de mensen."*

Het project ontstond uit een intensief samenwerkingstraject. De stad stuurde een interdisciplinair team aan en deed een beroep op wetenschappelijke expertise. De Universiteit Gent installeerde weerstations die essentiële klimaatdata registreerden. Bewoners kregen loggers om binnen en buiten de temperatuur te meten en deelden hun ervaringen met hittestress.

"Door de basis te leggen met data ging het vlotter om burgers te betrekken," legt Princen uit, *"het was goed om te voelen wat er in de straat leeft en samen tot het besef te komen: er moet hier iets gebeuren."*

Parallel liep er een participatieproces met buurtondersteuning. Anders dan klassieke bewonersvergaderingen koos het projectteam voor infomarkten: informele beurzen waar bewoners in kleine groepen hun vragen en ideeën konden uitwisselen met ontwerpers en de stad. *"Zo kwamen niet alleen de mondigste aan bod, maar werd het gesprek toegankelijk voor alle doelgroepen,"* weet Princen.

De heraanleg had één kernambitie: voorbereid zijn op de uitdagingen van klimaatverandering, zonder functies zoals parkeren, laden en lossen en veiligheid uit het oog te verliezen. In totaal verdween 800 m² verharding, waardoor er meer ruimte kwam voor groen. Er werden 45 nieuwe bomen geplant en tal van plantvakken toegevoegd om schaduw en verkoeling te bieden. De straat kreeg waterdoorlatende materialen en kasseien met open voegen, zodat regenwater kan infiltreren. Onder de bomen liggen boombunkers die regenwater bufferen en de wortels tijdens droge periodes van water voorzien. Daarnaast vangt een collectieve regenwaterput van 10.000 liter het schaarse regenwater op voor hergebruik. Zo werd de straat niet alleen groener en aangenamer, maar ook veel klimaatbestendiger.

De lange, droge zomer vormde een extra uitdaging: zaden kiemden niet en een deel van de beplanting moest opnieuw worden aangelegd. Maar intussen zijn de eerste effecten zichtbaar: bewoners

Mechelen | van hitte-eiland naar klimaatbestendige straat

Mechelen | van hitte-eiland naar klimaatbestendige straat

ervaren een aangenamere leefomgeving, meer schaduw en verbeterde verkeersveiligheid. In 2026 volgen nieuwe metingen om de impact op het microklimaat en de leefbaarheid te evalueren.

Wat kunnen andere gemeenten leren?

Pelt en Mechelen kozen elk voor een andere aanpak, maar delen dezelfde ambitie: straten en pleinen klaarstomen voor een veranderend klimaat. Participatie en data sluiten elkaar niet uit. In Pelt leverden marktcafés en een kerngroep een gedragen ontwerp op. In Mechelen zorgden infomarkten voor laagdrempelige gesprekken, een aanpak die nu systematisch wordt toegepast.

> **De boodschap is helder: klimaatbestandigheid begint niet bij techniek, maar bij samenwerking.**

"Ik waardeer de durf en ambitie van lokale besturen om het openbaar domein klimaatbestendig in te richten. Zij zijn een belangrijke partner voor de VMM, die we verder willen stimuleren en ondersteunen," besluit Bernard De Potter, administrateur-generaal van de Vlaamse Milieumaatschappij.

Tussen beleidsdomeinen, tussen bestuur en burgers, en tussen groen en grijs. Wie hitte en water in beeld brengt, ziet waar ruimte moet ontstaan. Durf ambitieus te zijn – en maak van elke straat een plek die leeft.

Auteurs

Arne Ferket en **Ezra Remes**, Lokale Adviseurs Klimaatadaptatie (VMM)
klimaatadviseurs@vmm.be

Contactadres

Vlaamse Milieumaatschappij
Maatschappelijke zetel: Dokter De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst
Postadres: Koning Albert II-laan 15 bus 470, 1210 Brussel

Tips voor lokale besturen

- Maak de gevolgen van klimaatverandering zichtbaar met data en duidelijke visuals.
- Betrek bewoners en handelaars vóór de ontwerpfase.
- Ontwerp ruimtes die multifunctioneel inzetbaar zijn (markt, evenementen, ontmoeting) zodat het draagvlak groter wordt.
- Werk interdisciplinair en zoek koppelkansen met mobiliteit, veiligheid en leefbaarheid.
- Voorzie ruimte voor water, zowel zichtbaar als functioneel.
- Communiceer helder en voorzie maatregelen tegen hinder tijdens de werken.

Meer informatie via de website
vmm.vlaanderen.be/feiten-cijfers/klimaat

Laureaten Klimaatbestendig project 2026

Antwerpen
Antwerpen | Binnenplein Den Bell
Antwerpen | Zuidpark
Lille | Recreatiezone: Kleine Wildernis
Mechelen | Paardenkerkhofstraat
Schilde | Lindendries

Oost-Vlaanderen
Lokeren | Spoelepark
Sint-Gillis-Waas | Gemeentepark
Sint-Gillis-Waas | Sportcomplex Houtvoort

Limburg
Genk | Herinrichting E. Coppéelaan
Pelt | Duurzaam Marktplein

Vlaams-Brabant
Lubbeek | Onthardingsprojecten Jeugdsquare
Machelen | Merelplein

West-Vlaanderen
Kortrijk | Stationsomgeving & Conservatoriumplein
Oostkamp | Schooldreef
Roeselare | Ontharding en vergroening De Brug
Torhout | Park de Brouckere
Wingene | Wildenburg in het nieuw